

СТЕЖКАМИ КРАЄЗНАВЧИХ ПОДОРОЖЕЙ

МИ ПРОДОВЖУЄМО ПУБЛІКАЦІЮ УРИВКІВ З КНИГИ РІВНЕНЬСЬКОГО АВТОРА ВАЛЕРІЯ ВОЙТОВИЧА «РІВНЕ ТА ОКОЛИЦІ РІВНОГО».
В СЬОГОДНІШНЬОМУ ВИПУСКУ — ПРОДОВЖЕННЯ РОЗПОВІДІ ПРО СЕЛИЩЕ КЛЕВАНЬ

ЛЕГЕНДА

На околиці Клеваня, позираючи своїми зчорнілими від часу бійницями в дзеркальні води Стубли, ось вже п'ять століть височать похмурі вежі середньовічного замку колишніх князів-феодалів Чарторийських. Багато страхіть зберегла і донесла до наших часів ясна людська пам'ять про ті давноминулі часи, коли можновладці могли чинити з безправними підданцями все, що хотіли.

Розповідають, що якось напровесні, окатоличений нащадок князів Чарторийських князь Юрій, занудившись у замку, виїхав з своїми челядниками на полювання. Повертаючись додому, він побачив у селі Дерев'яному молоду, вельми вродливу дівчину Оксану. Захопившись красою, хтивий магнат звелів гайдуками схопити її та спровести у свої покої.

В палаці Оксані запропонували коштовне вбрання, золоті персні. Та горда українська дівчина і не глянула на ці спокусливі прикраси. Вона не прийняла жодного подарунка і сказала князеві, що ліпше найліпшу прийняти смерть, ніж спродати свою дівочу честь.

Княжі слуги вивідали, що Оксана кохає сільського парубка Василя, з яким має по осінній порі одружитися. Це вкрай розлютило князя Юрія, і він умислив жорстко помститись Оксані. Отож ніби між іншим він став раптом лагідним і поцікавився, чому б дівчині, якщо вона так сильно припадає за отим хлопцем, не прискорити весілля. На це Оксана просто-душно відказала, що в її скрині ще дечого бракує. Вона, мовляв, ще не набрала достатню кількість вишиваних рушників, ряден, килимів, сувоїх полотна. Князь вис-

лухав все те і сказав, щоб вона про посаг не турбувалася. Він заприсягнувся, що хоче бачити Оксану щасливою і не пошкодує для неї нічого. Не підозрюючи нічого лихого, дівчина повірила, їй чомусь видавалось, що князь і справді зичить їй добра.

І ось молодята стали на рушник. У церкві, яка стоїла на тому ж місці, що і нинішня, було повнісінько людей. Богослужіння з приводу вінчання було незвичайно врочистим, голосно співав церковний хор, йому підтягували прочани. Сама ж церква була прибранна, наче лялька. Священик одягнув найкращі ризи, в панікаділах, наче на Великдень, палахкотіли великі, обведені позолотою, свічки. Та усе це чомусь не тішило Оксану. Обличчя її було бліде, в чорних очах причаївся глибокий сум.

Нареченої не зворушували ні величальні церковні співі, ні блискотливі панікаділа. Підказувало дівоче серце, — щось недобре замислив магнат Юрій Чарторийський. Підійшла до неї ближче мати та й питає пошепки:

— За ким тужиш, доню? Хіба ж годиться у весільний день плакати? Подивись-но, як у церкві звябло!

— Мамо, любесенька моя! Вдається мені, що то не весілля. Хіба ж ви не чуєте, як сумовито лунає передзвіння? Оце бовкання мене засмучує.

Прислухалась Горпина, воно їй справді дзвонять ніби по померлому. Кинулась вона прожогом з церкви, підійшла до дзвіниці та до дзвонаря.

— Омельку, що ти, чоловіче добрий, робиш? Тож у церкві вінчання, весілля у моєї Оксани, а ти теленькаш, ніби по померлому!

«Просвіта» Клеваня-1. Фото 1929 р.

— Не нарікай на мене, жінко добра! То ж чиню не з своєї волі. А робиш так мені звелів князь.

— Навіщо?

— А Бог його знає, що у нього на думці. Відмовитись мені не вільно, бо зразу ж заберуть на стайню і під канчуки. А в мене й так спина уся в рубцях.

Злякався й наречений, почувши сумовите передзвіння. Глянув на Оксану й увесь попалотнів. Стоїть вона біля нього, наче не живе. Наче з воску зіплена. І так благальне на нього дивиться, ніби востаннє бачить. Хоче Василь обізватися до Оксани і не може. В голові шумить, в горлі пересохло, в очах зеленкуваті кружальця замиготіли.

Після вінчання Василь і Оксана самі не свої вийшли з церкви. Та тут, хто знає звідки, набігли княжі гайдуки. Накинули молодим на голови мішки, потягли до каритої карети. Потім форейтор уперізвице батою баских коней і вони помчали до замку. Ті ж гай-

дуки схопили Василя і Оксану та й закинули до похмурого підземелля, того ж дня замурувавши живцем...

...Настав 1648 рік. Запалахотіло полум'я Визвольної війни. З уст людей не сходили імена Богдана Хмельницького, Максима Кривоноса, Івана Богуна, Мартина Пушкаря... Невдовзі стяги козацької армії переможно замайоріли в Острозі, Бродові, Оженіні і Млинові. Загони повстанців з'явилися й під Клевань.

Чарторийський роззубився. Магнат одразу збагнув, що пощади йому не буде. Він утік, залишивши для оборони замку королівських рейтарів та німецьких найманців.

Рано-вранці 30 вересня 1648 року козаки отамана Кочка з усіх боків оточили княжий замок. Відкривши вогонь з гармат, вони штурмом взяли це осине гніздо.

Продовження. Початок у попередніх номерах.
Далі буде.

Протоісрей Євсевій Марковській, ліворуч від нього Іван Оболюський з дружиною Євгенією, вчителі та учні м. Клевань. Фото 30-х рр. XX ст.